

êçp escola de
cultura de pau

28

L'experiència d'Ahotsak: Dones pel diàleg en el conflicte basc

Quaderns de Construcció de Pau

**Ana Villellas Ariño
María Villellas Ariño
Pamela Urrutia Arestizábal**

Juny de 2020

Quaderns de Construcció de Pau és una col·lecció de l'Escola de Cultura de Pau (ECP) que té per objectiu difondre i apropar al públic interessat les investigacions que l'ECP realitza en l'àmbit de la construcció de pau. Els quaderns d'investigació segueixen tres línies de treball fonamentals: alguns estan plantejats com a documents d'anàlisi sobre diferents temes d'actualitat, aportant reflexions de caràcter acadèmic. Altres són documents on es formulen propostes que facilitin la intervenció dels actors implicats en els diferents àmbits de la construcció de la pau. I finalment s'editen monogràfics d'anàlisi de conflictes armats, tensions o processos de pau, fruit de l'anàlisi sobre el terreny del personal investigador de l'ECP.

Aquest informe ha estat elaborat per: Ana Villellas Ariño, María Villellas Ariño i Pamela Urrutia Arestizábal.

Aquest informe va ser publicat originalment en anglès per part del Democratic Progress Institute (DPI) i l'Escola de Cultura de Pau al novembre de 2018. L'elaboració de l'informe va rebre el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

© de la versió en anglès DPI

Aquesta publicació està subjecta a una llicència de Creative Commons. Es permet la reproducció total o parcial, la distribució i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

Els continguts d'aquest informe són responsabilitat exclusiva de les seves autores i no reflecteixen necessàriament l'opinió de l'ACCD, la Generalitat de Catalunya ni de Democratic Progress Institute.

Amb el suport de:

ÍNDEX

1. Introducció	4
2. El context del conflicte en el qual germina Ahotsak	4
3. Trajectòria d'Ahotsak	5
3.1. L'origen d'Ahotsak. L'acostament entre Gemma Zabaleta i Jone Goirizelaia	5
3.2. La gestació d'Ahotsak. Ampliació del cercle i treball discret	6
3.3. Fase pública. La socialització dels diàlegs i acords d'Ahotsak	7
4. Factors facilitadors i metodologia de treball	8
5. Obstacles	10
6. Impactes positius d'Ahotsak	13
7. Sostenibilitat, llegat i aprenentatges	15
8. Annex. Declaració fundacional d'Ahotsak	18
9. Sobre l'Escola de Cultura de Pau i el Democratic Progress Institute	19

Introducció

Ahotsak (*Veus*) va ser un moviment sorgit en els 2000 que va reivindicar el paper de les dones en la recerca de solucions al conflicte basc. La iniciativa va destacar per aglutinar una gran varietat d'actors des del punt territorial i sectorial, en reunir dones de tot l'espectre polític del País Basc i Navarra –a excepció del Partit Popular (PP) i Unió del Poble Navarrès (UPN)– i del País Basc francès, a més de dones de sindicats i organitzacions feministes d'aquests territoris. Ahotsak va plantejar la necessitat d'apostar per un diàleg sense prejudicis ni condicions. Des de la pluralitat de veus, i amb una metodologia de mínim comú denominador –concentrant-se en allò que les unia, més que no pas en les seves diferències–, les integrants d'Ahotsak van aconseguir consensuar tres premisses bàsiques per a obrir un nou escenari. Recollides en el document fundacional del moviment, fet públic el 8 d'abril de 2006, aquests principis subratllaven la rellevància de: 1) identificar la pau com una exigència col·lectiva i una prioritat política (que havia de dotar-se de contingut i transcendir la pau negativa o absència de violència); 2) reconèixer la legitimitat de tots els projectes polítics, sense excepció, i la importància d'afavorir la seva materialització per vies exclusivament democràtiques; i, 3) comprometre's amb el respecte a la societat basca en el seu dret a decidir sobre la transformació o manteniment del marc jurídicopolític.¹

La iniciativa va ser valorada positivament per posar en valor el diàleg com a mecanisme de recerca de consensos, per escenificar la capacitat d'aconseguir acords amb contingut polític i per visibilitzar el paper de les dones en la resolució del conflicte. Ahotsak va despertar il·lusions i expectatives, va tenir ecos a nivell local i va rebre mostres de suport en diferents punts de l'Estat espanyol. No obstant això, l'experiència també va enfrontar diversos obstacles i va resultar especialment vulnerable als vaivens del conflicte, la qual cosa va determinar el seu breu recorregut/ i la progressiva reducció de les seves activitats a partir de 2007, després de la represa de la violència d'ETA.

El present informe analitza l'experiència d'Ahotsak i s'estructura en sis apartats. En primer lloc, es descriu el context del conflicte basc i les circumstàncies en les quals sorgeix Ahotsak. En segon lloc, s'analitza la trajectòria d'Ahotsak distingint les tres fases de la seva evolució. En tercer lloc, es destaquen alguns factors facilitadors i aspectes metodològics de la iniciativa. El quart apartat se centra en els obstacles que va haver d'afrontar Ahotsak, mentre que el cinquè dedica atenció als impactes positius

de l'experiència. L'últim apartat de l'informe es focalitza en qüestions de sostenibilitat, llegat i aprenentatges de l'experiència. Pel que fa a la metodologia, l'informe ha estat elaborat amb un enfocament d'anàlisi qualitativa basat en un total de 17 entrevistes semi-estructurades amb un ampli ventall d'actors, incloent dones polítiques que van formar part del nucli impulsor d'Ahotsak, dones representants de sindicats i organitzacions feministes que es van involucrar en la iniciativa i dones que van participar en els fòrums de Ahotsak d'àmbit municipal, a més d'altres actors polítics i socials implicats en els esforços per a la transformació del conflicte al País Basc i investigadores per la pau. Les entrevistes es van realitzar entre l'abril i el juliol de 2018. En paral·lel, s'ha realitzat una revisió d'articles de premsa que han recollit l'experiència d'Ahotsak, així com altres publicacions sobre aquest moviment i els comunicats emesos per la mateixa plataforma.

El context de conflicte en el qual germina Ahotsak

El conflicte basc fa referència a les disputes relatives a qüestions d'identitat i demandes d'autogovern d'un sector significatiu de la població basca i al xoc dels projectes polítics, tot això en un context plurinacional i demogràficament complex, que abasta fonamentalment la Comunitat Autònoma del País Basc i part de Navarra, a Espanya, juntament amb parts del sud de França, també considerades històricament com a part del País Basc. Elements culturals, lingüístics i territorials, entre altres, han mobilitzat un ampli sector de la població basca. El conflicte ha estat marcat des de la segona meitat de segle XX per la violència directa perpetrada pel grup armat ETA, creat en la dècada dels cinquanta durant la dictadura de Franco, que demandava l'autodeterminació per al poble basc i la creació d'un estat independent. La restauració de la democràcia a Espanya va obrir el camí a l'actual Estat de les autonomies, en què es van garantir àmplies competències específiques per al País Basc i Navarra. Durant dècades de conflicte, es van denunciar múltiples formes de violència, incloent les morts causades per la violència d'ETA (837 morts), morts per l'acció de les forces de seguretat (94) i els grups paramilitars (73), així com altres violacions dels drets humans, incloent tortura per part de les forces de seguretat i extorsió econòmica per part d'ETA.² Pràcticament tots els governs d'Espanya han intentat negociar amb ETA en algun moment, amb

1. Veure Annex 1: "Declaració fundacional d'Ahotsak".

2. Per a més informació sobre les violacions de drets humans en el conflicte basc, veure VVAA, *Informe-base de vulneracions de drets humans en el cas basc (1960-2013)*, juny 2013. Aquest informe va ser encarregat per la Secretaria General de Pau i Convivència del Govern Basc.

moltes dificultats. Les negociacions el 1981 i 1982 van portar a la dissolució d'ETA Político-militar a la Setena Assemblea el 1982. Les Converses d'Alger a finals dels vuitanta sota el govern socialdemòcrata del PSOE van fracassar. Les aproximacions per part del Govern conservador del PP a la fi dels noranta, acompanyades de treves, tampoc van tenir èxit.

El germen d'Ahotsak va sorgir, per tant, en un context d'alta crispació i tensió. El Govern espanyol estava en mans del Partit Popular (PP) que, sota el lideratge de José María Aznar (1996-2004), negava l'existència d'un conflicte polític i focalitzava la seva estratègia en el combat a ETA. Després del fracàs de les converses de pau entre el Govern de PP i ETA el 1999 i de la treva de 1998-1999 que va seguir a l'Acord de Lizarraga-Garazi,³ el grup armat basc havia reprès la violència i intensificat les seves amenaces i atemptats contra polítics del PP i del Partit Socialista (PSOE), amb 46 assassinats entre gener de 2000 i maig de 2003,⁴ incloent emblemàtics socialistes com Fernando Buesa (PSE), Juan Mari Jáuregui (PSE) o Ernest Lluch (PSC), entre d'altres. El PP i el PSOE van establir llavors el Pacte Antiterrorista (Acord per les Llibertats i contra el Terrorisme, de l'any 2000) i la Llei de Partits (2002). El tribunal Suprem va il·legalitzar el 2003 a Batasuna (i a les seves predecessores Herri Batasuna i Euskal Herritarrok)⁵ per considerar-les "el complement polític d'ETA", sentència ratificada el 2004 pel Tribunal Constitucional.⁶ Era un context de dècades de vulneracions dels drets humans, incloent tortures per part de les forces de seguretat, extorsions econòmiques per part d'ETA o amenaces del grup armat que resultaven en la necessitat d'ús de guardaespalles, entre d'altres.⁷

El clima polític general es caracteritzava per la falta de comunicació entre els actors del conflicte. No obstant això, al mateix temps, l'any 2000 s'havia iniciat un canal discret de converses secretes entre el dirigent socialista Jesús Eguiguren i el llavors líder de Batasuna, Arnaldo Otegi,⁸ i, com assenyala Fisas, entre 2002 i 2003 es van produir també altres passos en forma de propostes i recerca d'escenaris més possibilistes.⁹ Entre ells, el document "Un escenari de pau" (2002), de Batasuna, que reconeixia diferents sentiments de pertinença nacional, entre d'altres

aspectes, o el llibre "Amb mà esquerra" (2002), dels polítics socialistes Gemma Zabaleta i Denis Itxaso, en el que proposaven obrir un diàleg amb Batasuna. Sota aquest rerefons, Ahotsak neix com una iniciativa de dones polítiques del Parlament basc, convingudes de la necessitat d'actuar per canviar l'estatu quo, de trencar la dinàmica d'incomunicació i de desenvolupar un relat nou que transcendís les seves respectives militàncies polítiques i afavorís un procés de pau

Trajectòria d'Ahotsak

La trajectòria d'Ahotsak es va desenvolupar en tres fases, a partir de l'any 2002. Una primera etapa d'acostament entre dues parlamentàries situades en els pols polítics més allunyats -amb excepció del PP- pel que fa a l'eix nacional, Gemma Zabaleta (PSE) i Jone Goirizelaia (Batasuna), confidencial i no pública, entre 2002 i 2003 aproximadament. Una segona etapa d'ampliació de la iniciativa inicialment a parlamentàries basques i posteriorment a d'altres dones polítiques i de l'àmbit sindical que s'estén fins a abril de 2006, data en què es dona a conèixer el text fundacional que dona inici a la tercera etapa del moviment. En aquesta tercera fase Ahotsak centra la seva activitat en l'àmbit públic. Aquestes fases es van veure directament condicionades per l'evolució del conflicte.

3.1 L'origen d'Ahotsak. L'acostament entre Gemma Zabaleta i Jone Goirizelaia

Les principals promotores de l'experiència van ser Gemma Zabaleta i Jone Goirizelaia, situades en els extrems de l'arc polític (amb excepció del PP). La primera, dirigent socialista i parlamentària al Parlament Basc pel Partit Socialista d'Euskadi (PSE). La segona, dirigent destacada i advocada de l'esquerra pro-independència (abertzale) i parlamentària al Parlament Basc per Batasuna.¹⁰ Zabaleta anava llavors amb escorta, mentre que Goirizelaia enfrontava el procés d'il·legalització del seu partit. A partir d'una relació personal i de construcció de confiança, les polítiques van

3. L'Acord de Lizarraga-Garazi va ser signat el setembre de 1998 entre les forces polítiques, socials i sindicals nacionalistes basques, així com EB. Van quedar fora de l'acord les forces no nacionalistes basques majoritàries (PSOE i PP). L'acord instava al diàleg amb ETA. Text de l'acord: https://www.libertaddigital.com/suplementos/pvascoe/documentos/pacto_estrella.pdf

4. Eguiguren, Jesús i Rodríguez Aizpeolea, Luis, *ETA. Las claves de la paz. Confesiones del negociador*, Barcelona: Aguilar, 2011.

5. La denominació del partit que ha aglutinat a l'esquerra pro-independència (abertzale) ha canviat al llarg dels anys, en part com a conseqüència dels diferents processos d'il·legalització d'aquesta força política: Herri Batasuna, Euskal Herritarrok, Batasuna, Partit Comunista de les Terres Basques, ANB, Bild, Sortu i EH-Bildu. Algunes d'aquestes forces són coalicions amb altres partits, com EH Bildu.

6. La Vanguardia, "El Constitucional confirma la ilegalització de Batasuna", *La Vanguardia*, 16 de gener de 2004, <http://www.lavanguardia.com/politica/20040116/51262787086/el-constitucional-confirma-la-ilegalizacion-de-batasuna.html>

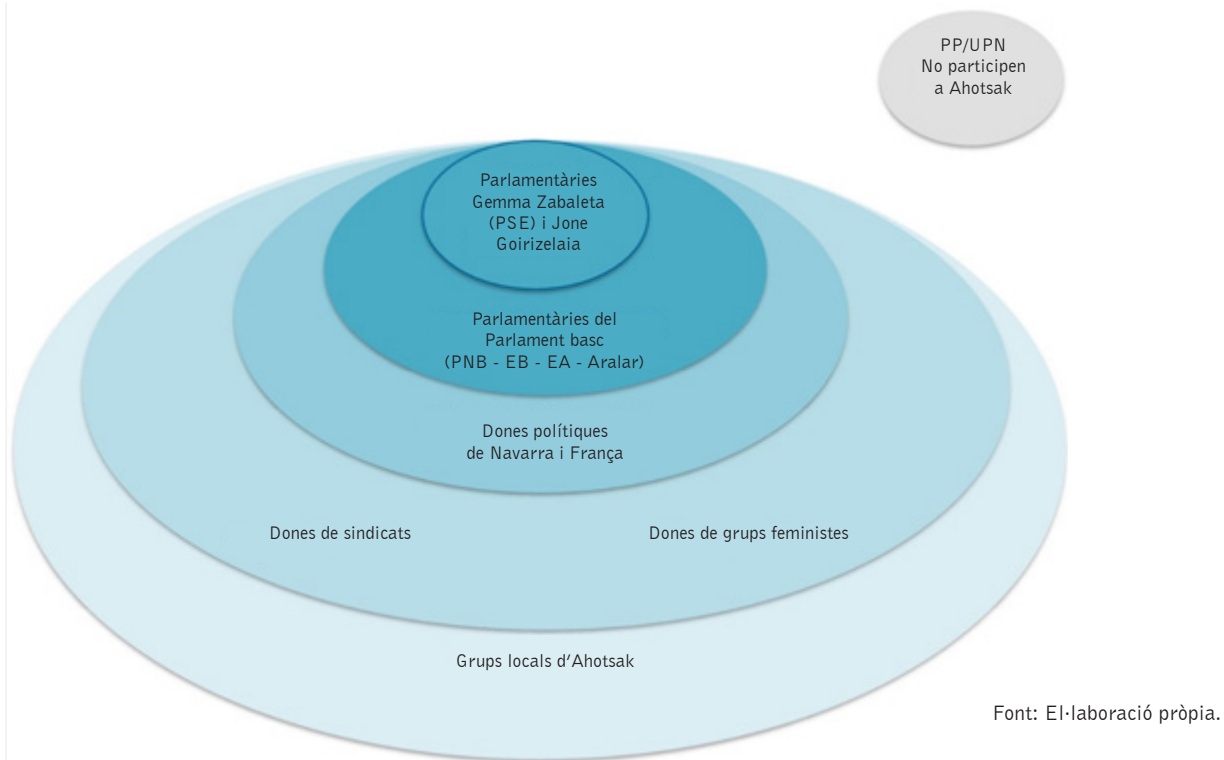
7. Per a una descripció i quantificació de les vulneracions de drets humans en el cas basc, vegeu l'informe encarregat per la Secretaria de Pau i Convivència del Govern basc: VVAA, *Informe de vulneracions de drets humans en el cas basc (1960-2013)*, 2013.

8. Eguiguren i Aizpeolea, 2011.

9. Fisas, Vicenç. *Anuario de Procesos de Paz 2012*, Barcelona: Icaria, 2012.

10. Jone Goirizelaia va ser parlamentària durant la legislatura 2001-2005, però no durant la legislatura 2005-2009 a causa de la il·legalització de Batasuna.

Gràfic 1. Ahotsak: evolució i tipus d'actors

iniciar el 2002 una sèrie d'acostaments discrets amb l'objectiu de buscar solucions al conflicte al País Basc. El contacte entre les dues es va veure facilitat pels espais que proporcionaven activitats d'organitzacions pacifistes de la societat civil, com Elkarri, o centres de recerca i suport a la diplomàcia paral·lela com l'Escola de Cultura de Pau (ECP) de la Universitat Autònoma de Barcelona. Les polítiques van fer aparicions públiques conjuntes en el marc d'entrevistes, xerrades i espais de debat. Aquest diàleg inicial va buscar conèixer "quina part de veritat té l'altra", en paraules de Jone Goirizelaia i segons Gemma Zabaleta "què més podíem fer per donar llum a la pau".

Zabaleta i Goirizelaia partien de la base que les seves respectives organitzacions polítiques estaven entre les més afectades per la deriva del conflicte i van constatar que era possible aproximar posicions entre elles.¹¹ Hem d'intentar fer un relat, elaborar un discurs també polític i de procés de pau basant-nos en tot allò que compartim", van concloure llavors, en paraules de Zabaleta. Un cop construïda la confiança entre elles, Zabaleta i Goirizelaia van promoure l'ampliació d'aquest cercle inicial a representants electes de totes les forces polítiques representades al Parlament basc, a excepció de PP: Partit Socialista d'Euskadi (PSE), Batasuna, Eusko Alkartasuna (EA), Partit Nacionalista Basc (PNB), Ezker Batua (EB) i, posteriorment, Aralar. Dones del PP també van

ser convidades a participar, però la seva organització no els ho va permetre (vegeu apartat 5).

3.2 La gestació d'Ahotsak. Ampliació del cercle i treball discret

Al voltant de 2004 Ahotsak va iniciar una segona fase de treball discret però més ampli, de reunions reservades i generació de complicitats amb participants de totes les forces polítiques representades al Parlament Basc, aconseguint-ho amb totes llevat del PP. En aquesta segona fase Ahotsak es va estructurar i consolidar com una plataforma de diàleg, en la qual les integrants van decidir que la participació en la iniciativa seria a títol individual –encara que l'ascendència dels partits va generar situacions ambivalents (vegeu apartat 4)– i van apostar per una metodologia orientada pel principi de "treballar des del que ens uneix i no des del que ens separa".

Aquesta segona fase d'Ahotsak es va construir recolzant-se en l'experiència prèvia d'aliances i treball cooperatiu de les dones parlamentàries del País Basc que van acabar formant part d'Ahotsak. De manera específica, la metodologia d'Ahotsak va beure de l'experiència de treball conjunt i construcció de consensos de les parlamentàries en el seu treball compartit a les comissions del Parlament basc de Dona

11. Precisament aquesta mateixa aproximació va estar en el punt de partida de les converses secretes d'Otegui i Eguiguren iniciades dos anys abans.

i Joventut i de Treball i Acció Social. "Allò comú que teníem és que portàvem els temes d'assumptes socials, en aquest espai ens vam entrenar per als acords", en paraules de Kontxi Bilbao (EB). El treball en aquestes comissions va permetre l'aprovació l'any 2003 de la Llei de Parelles de Fet, que en retrospectiva totes les parlamentàries integrants d'Ahotsak consideren un punt d'inflexió. L'aprovació d'aquesta llei amb el suport de tots els grups polítics (amb l'excepció del PP) va permetre una imatge inusual al Parlament, en contrast amb la forta polarització política en aquesta època, que impedia que en la major part d'ocasions les forces polítiques arribessin a acords tan amplis.

Per tant, l'aliança inicial entre les dones de les postures polítiques més distanciades –Gemma Zabaleta (PSE) i Jone Goirizelaia (Batasuna)– va constituir un factor aglutinador d'enorme importància per a la creació d'Ahotsak, al que es va unir el factor de l'experiència d'aliances parlamentàries en d'altres àmbits diferents al del conflicte basc. Aquest reconeixement que havien estat capaces de treballar de manera conjunta a l'àmbit social va portar a les parlamentàries, impulsades per la relació de confiança i diàleg entre Gemma Zabaleta i Jone Goirizelaia, a iniciar un procés de reflexió conjunta sobre el conflicte al País Basc i possibles vies per a la seva solució a través de la definició de punts d'acord entre dones amb posicionaments diversos respecte a aquest conflicte. Com assenyala Nekane Altzelai (EA), "nosaltres parlant d'aquests temes socials ens relacionàvem en un ambient distès, amable i això va anar creant llaços de confiança, d'amistat fins i tot, el que va fer que penséssim que si en aquests àmbits ens posàvem d'acord també podíem començar a parlar de temes relacionats amb el que cadascuna entén d'Euskal Herria, o del dret a decidir, o del sofriment de les víctimes, dels presos...". Aquest procés va suposar l'estructuració d'Ahotsak com un espai de diàleg consolidat, amb reunions freqüents, metodologia de recerca d'acords i agenda de temes (vegeu apartat 4), amb l'objectiu últim de contribuir a la resolució del conflicte i, per a tal fi, de promoure la participació de les dones en la recerca de solucions.

El treball d'Ahotsak es va anar expandint gradualment. D'aquest treball inicial de dues persones, que és el germen de la iniciativa, i del pas a un grup reduït de parlamentàries, Ahotsak posteriorment s'amplia a dones polítiques del País Basc, del País Basc francès i de Navarra. Les parlamentàries basques es van servir dels seus contactes amb dones de forces polítiques germanes en aquests altres territoris per incorporar-les a Ahotsak, incloure-les a l'espai de diàleg i comptar amb el seu suport. Un cop fets els contactes en l'àmbit dels partits polítics (incloent per exemple el Partit Socialista de França), el següent pas va ser sumar als sindicats. Es va convidar a participar en Ahotsak a dones de tots els sindicats actius al País

Basc. Així, representants de les principals forces sindicals –incloent les branques al País Basc dels sindicats majoritaris del conjunt de l'Estat– van participar en reunions i en el procés de construcció de consensos sobre la recerca de solucions al conflicte.

L'obertura i expansió d'Ahotsak en l'àmbit polític, territorial i sectorial es va veure facilitada pel context polític a nivell estatal, després de l'arribada al poder a Espanya el 2004 del PSOE, liderat per José Luis Rodríguez Zapatero, i la posada en marxa d'una aproximació dialogant al voltant de la qüestió basca, que va desembocar en un procés de pau. Conformat el grup ampliat d'Ahotsak, les participants van aconseguir arribar a un acord de text fundacional, que va recollir principis bàsics per a la recerca d'una solució al conflicte del País Basc (vegeu apartat 1) i van decidir fer-ho públic a l'abril de 2006. Així van donar pas a la següent fase, de caràcter públic.

3.3 Fase pública. La socialització dels diàlegs i acords d'Ahotsak

La presentació pública d'Ahotsak no va arribar fins que l'entorn és més favorable. Es va produir després de l'anunci d'alto el foc permanent d'ETA, al març de 2006. L'acte de presentació es va dur a terme al Palau de Miramar de Sant Sebastià el dia 8 d'abril de 2006 i compta amb la participació de 200 dones. La lectura pública del text la van fer tres dones periodistes, que el van llegir en castellà, basc i francès. Ahotsak va servir de fòrum de dones d'ampli espectre ideològic que van reivindicar la seva condició d'agents actius en la transformació del conflicte. La seva experiència en l'elaboració del text fundacional evidenciava, a més, que a través del diàleg era possible arribar a acords, encara que fos de mínims, entre diferents i va servir d'esperó en un moment clau del procés de pau. En termes de contingut, el manifest d'Ahotsak va ser valorat positivament per diversos actors socials i polítics, inclòs l'aleshores lehendakari Juan José Ibarretxe. També va tenir l'autorització implícita del partit al Govern. A tall d'exemple, en el marc del procés de pau de 2006, el dirigent del PNB va suggerir que els principis d'Ahotsak fossin el punt de partida per a l'establiment d'una taula de diàleg entre els diferents partits del País Basc. A dia d'avui alguns actors bascos consideren que els partits polítics no han arribat a formular un discurs conjunt com el que va ser capaç d'articular Ahotsak i que no ha existit una altra iniciativa amb aquest nivell de pluralitat social i política.

Després de la presentació del text fundacional d'Ahotsak es va iniciar el procés anomenat pels seus integrants de "socialització" del moviment, intensificant les seves activitats públiques. La plataforma Ahotsak es va ampliar per incorporar a

dones d'organitzacions feministes. Les relacions entre el moviment feminista i les dones polítiques no sempre van ser fàcils, i el fet que no se les hagués inclòs en l'elaboració i presentació de la declaració inicial va dificultar el diàleg en alguns moments (vegeu l'apartat 5). No obstant, a partir de la seva integració a Ahotsak la seva participació va enriquir el debat. El moviment feminista va aportar un major èmfasi en la necessària participació de les dones en tots els àmbits de decisió i en la incorporació de la perspectiva de gènere recolzant-se en el marc internacional definit per la resolució 1325 de Nacions Unides.¹² Després de la inclusió de les dones d'organitzacions feministes les declaracions públiques de Ahotsak van incorporar referències a l'experiència d'altres dones en contextos de conflicte que havien estat capaces de transcendir divisions nacionals, polítiques, ètniques o religioses per fer sentir la seva veu en processos de pau.

En aquesta tercera fase, Ahotsak va realitzar múltiples presentacions públiques de la iniciativa al País Basc i a ciutats de la resta d'Espanya. L'acte de major repercussió va tenir lloc al Palau Euskalduna de Bilbao el 3 de desembre de 2006, amb l'assistència de 2.000 persones i en el qual es van presentar 5.000 signatures de suport. La iniciativa va adquirir gran rellevància social. Es van organitzar actes a municipis del País Basc, generalment a petició d'actors locals que volien conèixer de primera mà la iniciativa i tenir l'oportunitat d'escoltar directament a les protagonistes. Les integrants de la plataforma es van mobilitzar pel territori basc per presentar la iniciativa per tal que grups de dones en ciutats i pobles s'animessin a replicar la seva experiència per a "trobar-se des de la paraula, no des de les diferències polítiques", com assenyala Kontxi Bilbao (EB). A aquests actes van acudir generalment diverses parlamentàries de forces polítiques diverses, per visibilitzar l'ampli espectre ideològic que abastava Ahotsak, i també representants de les organitzacions sindicals i feministes. Cal destacar també la inusual diversitat del públic assistent, compost en moltes ocasions per militants de base de forces polítiques confrontades –que difícilment compartien espais i escolta– i per població generalment no mobilitzada en l'àmbit polític. A més, les dones parlamentàries impulsores de la iniciativa destaquen que aquests actes evidenciaven l'elevat grau de confiança que s'havia construït entre elles, ja que totes es sentien representades per tot el que poguessin dir les altres. També es van organitzar actes en altres ciutats de l'estat com Madrid, Barcelona o Santiago de Compostel·la. Des de Catalunya, es va crear un moviment de suport (*Dones catalanes per Ahotsak*).

En paral·lel, es va iniciar un procés de creació de grups d'Ahotsak locals, que van sorgir en poblacions com Arrasate, Durango, Gernika, Elgoibar o Tolosa, entre

d'altres, tractant de replicar la iniciativa a escala municipal. Es va tractar de grups que van reunir a dones de diferents forces polítiques, que en general no havien treballat de manera conjunta prèviament. Un exemple il·lustratiu és el d'Ahotsak Elgoibar, que va unir a dones de Batasuna, EA, PNB, PSE (de manera ocasional) i del sindicat LAB. Aquestes dones, que majoritàriament eren militants de base i que excepte una que era regidora no participaven en la política institucional municipal, es van reunir en diverses ocasions, generant així un espai de diàleg entre diferents amb l'objectiu d'arribar a acords similars als d'Ahotsak en el conjunt dels territoris. Gran part del temps de treball dels Ahotsak locals va estar dedicat a la construcció de confiança, ja que les dinàmiques polítiques locals vinculades al conflicte havien condicionat les relacions entre les persones de diferents partits.

La intensa activitat pública d'Ahotsak durant 2006 es va veure frenada per la represa de la violència per part d'ETA, que va perpetrar un atemptat a la terminal T4 de l'aeroport de Madrid el 30 de desembre de 2006. L'atemptat va suposar un punt d'inflexió. La ruptura de la treva per part del grup armat va causar la mort de dos ciutadans equatorians, va posar fi al procés de pau i va reobrir les distàncies entre les integrants d'Ahotsak. El moviment va intentar donar resposta a la nova situació a través d'un comunicat. El text va ser considerat un èxit per algunes de les seves participants per la capacitat d'articular un missatge comú tenint en compte el context, però va ser considerat insuficient per algunes d'elles que pretenien una condemna més contundent i explícita a la violència. L'elaboració d'un nou comunicat, al febrer, va evidenciar encara més les diferències internes, en un context d'increment de les pressions polítiques i mediàtiques. En conseqüència, a partir del 2007, Ahotsak va reduir de manera significativa la seva activitat pública.

4. Factors facilitadors i metodologia de treball

De la feina de conformació d'Ahotsak i de la seva metodologia cal destacar diferents aspectes relacionats amb la recerca d'espais segurs, els mecanismes de construcció de confiança, la influència de factors com la "invisibilitat política" i les ambivalències de la participació individual en paral·lel a la militància política i l'exercici de càrrecs polítics, l'aposta per realitzar el treball de manera discreta, la metodologia de recerca d'acords que privilegia els punts en comú per sobre de les diferències, la cura del llenguatge i la consideració (o no) de les experiències d'altres dones en contextos de conflicte, entre d'altres elements. A diversos

12. Al juliol de 2006 el text fundacional d'Ahotsak va ser enriquit amb les aportacions del moviment feminista.

d'aquests elements fa referència el llavors president de Govern José Luis Rodríguez Zapatero, el mandat del qual es va estendre entre els anys 2004 i 2011, a l'identificar aspectes primordials per construir un procés de pau, assenyalant que "hi ha tres estadis previs per intentar aconseguir la pau en un conflicte. En primer lloc, una inequívoca determinació. La inequívoca determinació ha de ser sempre de qui més poder té. Segon, reconeixement. Si a mi em diguessin quina paraula triaria com la clau per a la resolució d'un conflicte: reconeixement de l'altre. I el tercer és la confiança. La discreció suposa un principi que alimenta, enriqueix, una condició bàsica per treballar en un conflicte, que és la confiança."

Respecte a la recerca d'espais segurs, durant l'etapa de treball no pública, les parlamentàries que van formar el grup impulsor es van reunir a espais discrets, fonamentalment del Parlament, i van aprofitar moments informals, com l'hora dels àpats, per dialogar. Jone Goirizelaia (Batasuna) destaca que van començar a reunir-se "en llocs en què estàvem còmodes, segures i teníem la certesa que el que estàvem fent no sortiria a la llum". Una de les integrants formava part de la Taula del Parlament, per la qual cosa tenia un despatx molt ampli situat en un lloc discret del Parlament que sovint van utilitzar per reunir-se. Quan Ahotsak es va ampliar a altres sectors les reunions van deixar de celebrar-se al Parlament i van tenir lloc també en d'altres espais, i fins i tot es van traslladar a Sant Sebastià per facilitar el desplaçament de les que venien des de França o Navarra. En el cas dels Ahotsak locals, per exemple a Elgoibar es reunien al local d'un sindicat per evitar fer-ho en la seu d'un partit en concret, encara que es tractava d'un sindicat pro-independència.

La construcció de la confiança i la importància de les relacions personals entre les integrants inicials d'Ahotsak van constituir aspectes fonamentals per enfortir la iniciativa. Una entrevistada destaca les seves reticències inicials a sumar-se al grup per la desconfiança que tenia en aquell moment, fruit de la rivalitat parlamentària. Per solucionar aquestes reticències i diferències, va ser essencial la tasca facilitadora que van jugar algunes d'elles, promovent la confiança i l'acostament. Les parlamentàries fan constant referència a la importància de l'empatia i de la relació personal com a punts de partida per avançar cap a consensos polítics de més calat.

Adicionalment, cal considerar la influència de la relativa "invisibilitat política" de les dones al Parlament. Aquesta condició va facilitar l'apropament en la fase inicial no pública, ja que, amb alguna excepció, no eren les persones més visibles dins dels

seus grups parlamentaris, ja que els lideratges visibles els ostentaven homes parlamentaris. "Nosaltres com no som visibles a la política, ens permetem poder fer aquests treballs" afirma Nekane Alzelai (EA). De l'etapa de treball col·lectiu no públic també poden destacar altres elements, com per exemple, que el treball es va desenvolupar de manera exclusivament interna, sense suports o facilitació externa, més enllà dels interlocutors dins de cada partit que cadascuna tingués.

Cal destacar les ambigüitats derivades de la participació personal a Ahotsak en paral·lel a la militància política i l'exercici de càrrecs polítics de les seves integrants. Les participants d'Ahotsak van optar per implicar-se en la iniciativa a títol individual –no desitjaven ser "corretja de transmissió" de les seves respectives forces polítiques, en paraules de Gemma Zabaleta (PSE)¹³, tot i això van desenvolupar el seu treball sota l'ascendència dels seus partits. La interlocució amb actors dels propis partits va ser important en el cas de les parlamentàries situades en els pols polítics més allunyats (Batasuna i PSE), ja que el text consensuat que es va fer públic el mes d'abril va comptar amb l'aval dels respectius partits polítics. D'aquest aval dels partits al text poden fer-se diverses lectures. D'una banda, evidencia que les parlamentàries no podien actuar en total llibertat i que les elits dels partits van mantenir un cert control sobre el moviment. D'altra banda, comptar amb aquest aval va reforçar moltíssim el document i evidenciava també una certa capacitat de les integrants d'Ahotsak de forçar als partits a adoptar postures més favorables al diàleg que les que havien tingut amb anterioritat. En qualsevol cas aquest aval no es va produir amb caràcter oficial o públic. Les dones que van participar en aquest espai ho feien a títol individual, però indubtablement, la seva militància en partits polítics i el seu rol com a parlamentàries sobrevolava i condicionava la iniciativa.

Les integrants d'Ahotsak van decidir treballar de forma discreta no pública i aquesta precaució també obeïa a la necessitat de preservar la iniciativa fins que no estigués consolidada en un context de forta polarització social, política i mediàtica com a conseqüència del conflicte. La distància entre els partits polítics era molt forta, fins al punt que es rebutjaven iniciatives només per no aparèixer donant suport de manera conjunta un mateix projecte. Així doncs, el context polític no permetia un treball públic d'aquestes característiques i les parlamentàries van treballar amb discreció i els temps van estar condicionats per aquest context. Fins que no hi va haver una treva per part d'ETA no va ser possible fer públic aquest treball d'acostament i construcció de

13. Emakunde/ Basque Institute for Women, Presentación de Gemma Zabaleta, *Congreso internacional Sare 2006: Mujeres generando las paces*, Emakunde 2007. http://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_jornadas/es_emakunde/adjuntos/sare2006_es.pdf

consensos. L'absència de violència d'ETA va ser un factor decisiu, fins al punt que una vegada que es va reiniciar la violència, el treball d'Ahotsak es va veure profundament obstaculitzat.

Pel que fa a la metodologia, com ja s'ha esmentat, les integrants de Ahotsak van optar per focalitzar-se en la recerca d'acords, buscant allò que les unia per sobre de les seves divergències. A més, van definir una agenda de treball per consensuar un document que es va focalitzar en dos temes centrals. D'una banda, la pau (aposta per les vies exclusivament pacífiques i de construcció d'una pau positiva que transcendeixi l'absència de violència) i, d'altra, la política (tots els projectes polítics s'han de poder defensar i materialitzar, canviant, si cal, el marc jurídic i polític). Un cop elegits els temes i consensuats els acords es va passar a redactar la declaració. En l'elaboració del text es va posar una especial cura en l'ús de llenguatge, amb un vocabulari que no fos exclouent, en què totes es poguessin sentir representades i totalment consensuat, com assenyala Kontxi Bilbao (EB) en afirmar "cada paraula, cada frase, es dissecionava perquè digués el que volíem dir sense que ningú se sentís ferida, ni manipulada, ni tergiversada". Jone Goirizelaia destaca que van intentar "fugir del llenguatge preexistent". Es tractava d'un document que representava el "màxim" al que podia arribar cadascuna i el "mínim" acceptable tenint en compte les postures de les altres.

Les integrants d'Ahotsak majoritàriament –amb l'excepció del moviment feminista– assenyalen que en els moments inicials no van tenir com a referents externs moviments de dones per la pau d'altres països o la resolució 1325. Afirment que no es van guiar per aquestes experiències. No obstant això, altres persones entrevistades actives al procés de pau en diferents àmbits (societat civil, govern) assenyalen que en aquests moments al País Basc s'havien organitzat diferents actes públics al voltant del paper de les dones en la construcció de la pau i que, per tant, existia un cert coneixement social sobre aquesta temàtica que podria haver calat també en Ahotsak de manera indirecta. La incorporació dels col·lectius feministes a Ahotsak, com s'ha assenyalat anteriorment, va permetre aprofundir en aquest aspecte i, de fet, la declaració feta pública el 2 de desembre es va fer ressò tant de la resolució 1325 com de les aportacions de diferents moviments de dones a la pau. En qualsevol cas, l'existència de l'agenda de dones, pau i seguretat no va jugar un paper decisiu en la tasca d'Ahotsak.

Pel que fa als suports externs, cal assenyalar que Ahotsak no va comptar amb cap suport econòmic de caràcter estructural i únicament va rebre suports puntuals per a l'organització d'actes com el que va tenir lloc al Palau Euskalduna de Bilbao i que va

congregar a 2.000 dones. Va ser una iniciativa basada en el compromís personal de les seves participants.

5. Obstacles

Ahotsak va afrontar diversos obstacles que van condicionar la seva trajectòria. Els principals van ser: barreres visibles i invisibles causades pels partits polítics, els seus aparells i sectors dins dels partits, relacionades en gran part amb la discriminació cap a les dones en l'àmbit polític; pressions mediàtiques; i la ruptura de l'alto el foc permanent per part ETA i, amb això, obstacles externs i interns per gestionar el canvi de context. Es van afrontar també d'altres dificultats de menor abast, com dificultats entre les dones d'Ahotsak de l'àmbit polític i de l'àmbit dels moviments feministes, així com problemes per a la conciliació en alguns sectors participants.

▪ Barreres dels partits polítics

Ahotsak es va enfrontar a barreres visibles i invisibles procedents dels partits polítics, els seus "aparells" i sectors dins dels partits, especialment homes dels partits, però també algunes dones. Es tracta d'un obstacle assenyalat com a molt rellevant per totes les dones de l'àmbit de la política que van impulsar Ahotsak. Les entrevistades al·ludeixen a barreres invisibles com actituds i reaccions de sectors dels partits polítics, que van abastar des de l'escepticisme dels partits cap a Ahotsak fins a la infravaloració o fins i tot menyspreu a la feina de les dones parlamentàries. Les pròpies protagonistes així com actors polítics i *peace practitioners* ho atribueixen al pes del masculisme en la cultura política. Assenyalen que darrere d'aquest escepticisme o infravaloració hi hauria també certa por a la pèrdua de protagonisme dels homes dels partits polítics, davant la potència social i mediàtica que va anar adquirint Ahotsak.

També hi va haver barreres més tangibles, com advertències, ingerències i pressions directes. Es tracta de barreres relacionades tant amb el context masculinitzat dels partits, com per les dificultats associades a la doble dimensió d'Ahotsak de ser un espai de participació a títol individual però en què les seves promotores eren al mateix temps integrants dels partits polítics i/o ocupaven escons parlamentaris. Així, com a part d'aquests obstacles més tangibles, els partits van introduir figures polítiques fidels als aparells dels partits i que tractaven d'imposar la lògica i interessos de partit en les dinàmiques de treball d'Ahotsak, dificultant la metodologia de recerca d'acords.

Les pressions directes també es van manifestar en mostres de censura pública cap a algunes de les integrants de Ahotsak –en el cas d'Ainhoa Aznárez (PSN), dones de la Comissió Regional Executiva del

seu partit van demanar que fos reprovada per la seva adhesió a la plataforma i tampoc va comptar amb el suport del secretari general— i en el fet que algunes d'elles van haver d'anar negociant la llum verda dels seus partits als diversos passos del moviment, com el comunicat fundacional. És el cas de Gemma Zabaleta (PSE) que, tot i participar a títol individual, no volia comprometre al seu partit, per la qual cosa va haver de negociar amb diverses figures del partit fins a obtenir el beneplàcit de tots els aparells de l'organització. Aquest ardu treball de negociació va ser un obstacle, per les dificultats i riscos que implica, però un cop superat va resultar també un valor afegit, ja que va suposar moure el partit cap a una posició més de diàleg i de reconeixement de l'altre.

Les pressions directes dels partits polítics es van incrementar amb la ruptura per part d'ETA de l'alto el foc permanent, especialment sobre les dones del PSE, EB i PNB. "No tots estaven a favor del procés de pau dins del propi Partit Socialista, així que evidentment ells van ser els que més dificultats em posaven. Després de l'atemptat de la T4 jo rebia trucades d'aquestes persones dient-me que això [Ahotsak] havia de desaparèixer, jo rebia tot aquest tipus de pressions", assenyala Gemma Zabaleta (PSE).

Les pressions dels partits polítics van dificultar també una major transversalitat política d'Ahotsak. El posicionament del PP va fer impossible la participació de polítiques d'aquest partit a Ahotsak. Alguna parlamentària del PP va participar en reunions prèvies al fet que Ahotsak donés el salt a una estructuració més clara com a iniciativa de promoció d'una solució al conflicte, però davant la rigidesa del seu partit finalment no va poder participar en l'experiència.

A diferència de les dones d'Ahotsak de l'àmbit de la política, les dones de l'àmbit dels sindicats i de l'àmbit feminista no van experimentar aquest tipus de pressions per part de les seves organitzacions sindicals i feministes, sinó que van comptar amb el seu suport. Participants sindicalistes d'Ahotsak destaquen que els sindicats al País Basc —tant aquells més pròxims a plantejaments ideològics de l'esquerra pro-independència com aquells més pròxims a partits no nacionalistes— tenien experiència prèvia de relacions cooperatives en l'àmbit dels drets de les dones, la qual cosa va resultar un valor afegit per la seva experiència en Ahotsak.

- **La manca de poder polític**

Un altre obstacle a la feina d'Ahotsak va ser el limitat pes orgànic que tenien en els seus partits les dones polítiques que van impulsar Ahotsak. Aquesta limitació va estar present en el conjunt del nucli motor d'Ahotsak i, específicament, en les seves dues cares més visibles i representants dels dos pols més allunyats de 'conflicte: Gemma Zabaleta (PSE) i Jone

Goirizelaia (Batasuna). En aquest sentit, experts del País Basc assenyalen que encara que totes dues tenien certa rellevància en els seus partits i van anar adquirint gran pes simbòlic, les dues eren figures "outsiders" als aparells dels partits, sense un pes orgànic suficient que els permetés imposar la seva posició dins dels seus partits, la qual cosa les situava en una posició molt feble enfront d'aquests.

No obstant això, es tracta d'un factor a relativitzar, ja que Ahotsak no aspirava a ser un actor determinant en el procés negociador o a incidir directament sobre els actors polítics i militars, sinó que la seva vocació era influir socialment, especialment en les dones del País Basc, a través de la participació a títol individual. A més, i com a contrapunt a la seva falta de pes orgànic, les dues van saber construir aliances i obtenir suport d'algunes figures clau i al màxim nivell en els seus partits i en el procés de pau en marxa. És el cas de Jesús Maria Eguiguren —president del PSE entre 2002 i 2014 i artífex dels diàlegs exploratoris amb Arnaldo Otegui (Batasuna) que van desembocar en el procés de pau de 2005-2006— en l'àmbit socialista; del dirigent de Batasuna Arnaldo Otegui, entre d'altres; i del president del Govern basc, Juan José Ibarretxe (PNB). "L'aliat fonamental va ser Eguiguren (...) Jo li explicava, vaig per aquí, el document té aquest contingut, adquireix aquesta dimensió... i sobretot discutia amb ell les parts que podien ser més sensibles des del punt de vista del procés de pau", destaca Gemma Zabaleta. En aquestes relacions d'aliança d'alguns polítics amb el moviment, cal destacar en el cas de l'aleshores president del País Basc, Juan José Ibarretxe, la influència que en ell van tenir els aprenentatges d'Irlanda del Nord, Sud-àfrica i el Sàhara Occidental sobre el paper de les dones en els processos de pau, després de converses directes amb figures destacades d'aquests contextos, la qual cosa va afavorir el seu suport a Ahotsak.

- **Les pressions mediàtiques**

Les pressions dels mitjans de comunicació van ser un altre dels obstacles a què Ahotsak va haver de fer front. Van tenir diverses materialitzacions relacionades amb les dinàmiques de treball dels mitjans de comunicació. Els obstacles van incloure filtracions a la premsa poc abans del llançament públic d'Ahotsak —el diari El País va informar sobre l'existència d'Ahotsak dos mesos abans que el moviment sortís a la llum pública i presentés la seva declaració fundacional— i abans de l'últim comunicat de febrer de 2007; i un tractament mediàtic que posava en risc la metodologia de treball d'Ahotsak, a l'incidir en qüestions no consensuades; entre d'altres.

Com assenyala Onintza Lhasa (EA), integrant del grup motor d'Ahotsak, "a vegades les respostes

mediàtiques que se'ns demanaven eren diferents a les nostres maneres de treballar. Per mi, això va ser una gran pressió. De vegades les preguntes intentaven buscar punts que potser no havíem acordat o parlat o en els quals no havíem pogut arribar a una posició en comú. Aquestes formes de treballar dels mitjans em va suposar bastant pressió. Jo deia 'deixeu-nos treballar', perquè si al nostre ritme estem aconseguint arribar a acords, que no se'ns intenti condicionar. Aquestes coses són molt de foc lent i van sortint, però moltes vegades la publicitat i els focus són contraris a la bona feina". Les pressions mediàtiques, com les polítiques, es van incrementar amb la ruptura de l'alto el foc.

- **La ruptura de l'alto el foc: entre el canvi de context del conflicte i la falta d'un consens intern suficient**

i un dia després que el president del Govern espanyol expressés davant del Congrés dels Diputats prediccions de millora per al 2007 en el procés de pau. Després de l'atemptat el Govern va finalitzar les negociacions, tot i que actualment s'identifiqui aquest procés fallit com crucial per al final de la violència. El mateix president Rodríguez Zapatero assenyala que "l'atemptat de la T4 va ser un cop dur, sobretot perquè van morir dues persones en circumstàncies molt dramàtiques, dos equatorians. Però alhora va ser el certificat o el precursor de la fi definitiva d'ETA. No tinc cap dubte. (...) La T4 no em va fer canviar les meves conviccions, és més, va accelerar les meves conviccions. (...) Quan passa un fet d'aquesta naturalesa l'impacte immediat és "bé, això s'ha acabat, ja no podem..." Doncs no és la meua manera de pensar, a l'inrevés. Això ha d'intensificar tot el que pugui ser un procés d'acostament i diàleg. I socialment gairebé és més fàcil que políticament, ja que tens la restricció de l'opinió pública, l'acusació de ser 'bonista', ingenu o amic del terror o, fins i tot, tot alhora. Sempre vaig saber que m'ho jugava gairebé tot creient en la pau possible i en la fi d'ETA, però sempre vaig pensar que valia la pena".

Ahotsak s'havia donat a conèixer en públic en un context de treva, després de quatre anys de treball no públic d'Ahotsak. En aquest sentit, la situació de treva va ser un factor facilitador del trànsit d'Ahotsak des d'una iniciativa de diàleg no públic en un context encara marcat per la violència i per una elevada tensió política en l'àmbit públic, a una iniciativa de diàleg públic ja en un context de procés de pau. En aquest sentit, Ahotsak fins i tot va haver d'esperar mesos a que ETA oficialitzés l'alto el foc permanent per poder fer el seu llançament públic, a causa de

les pressions polítiques que va rebre després d'una filtració sobre l'existència d'Ahotsak al diari d'àmbit estatal El País. De la mateixa manera, la ruptura de la treva va situar a Ahotsak en una posició molt difícil i va portar en últim terme a la seva dissolució. Després de la ruptura de la treva, Ahotsak va emetre dos comunicats públics, però la seva activitat pública es va anar reduint fins pràcticament arribar a la seva fi al llarg del 2007, amb només algunes aparicions posteriors esporàdiques, però sense una finalització oficial pública. En aquest final (o stand-by, segons interpretacions de les protagonistes) van intervenir diversos factors.

D'una banda, l'atemptat va desencadenar grans pressions polítiques i mediàtiques. De fet, algunes participants de Ahotsak atribueixen a les pressions externes i a la ràpida deterioració del context de conflicte la causa principal de la progressiva desaparició d'Ahotsak. D'altra banda, la ruptura de l'alto el foc permanent va situar Ahotsak en la tessitura d'haver de donar una resposta, donada l'atenció mediàtica i social que hi havia sobre Ahotsak.

Aquesta gestió interna de la resposta va resultar insatisfactòria, ja que va generar una bretxa entre les expectatives d'algunes participants i la resposta pública consensuada. Al seu torn, aquesta bretxa sembla estar estretament relacionada amb obstacles derivats de la doble dimensió de participació a títol individual i de pertinença a partits polítics o exercici de càrrecs públics, ja que la pertinença a partits polítics implícitament va marcar uns límits en la gestió de resposta al nou context. Així, algunes entrevistades assenyalen que les dones polítiques d'Ahotsak van tenir uns límits molt marcats relatius al que havien de fer o fins on podien arribar en la seva reacció a la ruptura de l'alto el foc. Apunten també a la dependència de la seva iniciativa respecte d'un context d'alto el foc.

Hi ha interpretacions diferents entre les entrevistades al voltant del procés intern d'arribar a una resposta pública a la ruptura de l'alto el foc. Més de deu anys després, no hi ha encara aparentment una reflexió comuna sobre aquell procés, com s'evidencia en el relat de les representants dels dos pols polítics més allunyats, Gemma Zabaleta (PSE) i Jone Goirizelaia (Batasuna). Per Zabaleta, va ser una resposta clarament insuficient en un moment en què es requeria valentia a títol individual per rebutjar en termes clars l'atemptat i la ruptura de l'alto el foc, superant així els límits de la tutela dels partits. "Les dones de l'esquerra abertzale (pro-independència) no

14. El nou procés de pau va tenir una primera fase de contactes i diàlegs exploratoris discrets entre Eguiguren (PSE) i Otegui (Batasuna) des de 2002, que van donar pas a un procés negociador en 2005. Per a més informació veure Fisas, Vicenç, *Anuari de Processos de pau 2012*, Barcelona: Icaria, 2012; i Aizpeolea, Luis R., "Així va ser el diàleg amb ETA", El País 10 de juny de 2007 https://elpais.com/diario/2007/06/10/domingo/1181447553_850215.html.

van saber dir el que s'havia d'haver dit, és a dir, que l'atemptat volava el procés de pau, que les bombes sobren, d'una manera molt més clara. Jo percebo que hi va haver por a fer aquest pas i, per tant, allò va ser per a mi una mica decebedor", assenyala Gemma Zabaleta. Per a ella, aquesta insuficiència, transcendental, va frustrar molt les expectatives i va trencar al moviment Ahotsak. En canvi, per Goirizelaia l'acord assolit reflectia la trajectòria d'Ahotsak, la seva diversitat interna. Per a ella, l'atemptat no va trencar Ahotsak, que –assenyala– va continuar treballant, si bé un temps després es va decidir passar a una fase més discreta, pel context polític poc propici per a l'exposició mediàtica. Diverses participants d'Ahotsak posen en valor el fet d'aconseguir una resposta comuna, encara que fos de mínims.

Les dones d'Ahotsak van afrontar soles, sense suport extern, la gestió de la resposta a la ruptura de l'alto el foc permanent. En retrospectiva, una participant, representant a Ahotsak d'un moviment feminista assenyala que haguessin necessitat ajuda externa per treballar i gestionar els desacords. En aquest sentit, i encara que hi havia dones a Ahotsak vinculades a l'àmbit de resolució de conflictes i al moviment pacifista, com Lokarri, Ahotsak no va desenvolupar relacions estretes ni va acudir en moments difícils a aquest tipus d'actors locals o a altre tipus d'actors facilitadors de processos de grup. En aquest context de crisi, l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona va donar el seu suport a Ahotsak a través d'un comunicat públic en què posava en valor la iniciativa.¹⁵

▪ Altres obstacles

Ahotsak va fer front a altres obstacles de menor abast. Entre ells les dificultats en la relació entre les dones de l'àmbit de la política i les dones procedents del moviment feminista, en els inicis de la fase pública d'Ahotsak. A diferència de les dones de l'àmbit sindical, les dones dels moviments feministes van ser convidades a sumar-se una vegada Ahotsak ja s'havia donat a conèixer, la qual cosa va generar crítiques i recels de l'àmbit feminista cap a una iniciativa que deia promoure el paper de les dones en la resolució del 'conflicte però que les havia deixat fora del procés. Superats els inicis de desconfiança i greuges, les relacions van millorar i el moviment feminista va realitzar aportacions a Ahotsak (vegeu apartat 6). No obstant això, es van mantenir certs recels, a causa del focus mediàtic en les dones d'Ahotsak de l'àmbit de la política, mentre d'altres participants –sindicalistes, feministes– van rebre molta menys

atenció. També hi va haver diferències al voltant dels continguts i enfocaments, diferències que perduren en el context del procés de pau actual.

D'altra banda, el nucli impulsor d'Ahotsak no va afrontar massa obstacles relatius a la conciliació familiar, en tant que eren figures polítiques, sindicals i feministes acostumades als ritmes dels processos polítics, sindicals i socials. A més, en el cas de les participants sindicals i feministes en el nucli motor, comptaven amb l'avantatge d'estar 'alliberades' per les seves organitzacions. No obstant això, la conciliació sí que va ser un desafiament per a altres dones d'Ahotsak dels cercles secundaris i dels grups locals, per a les quals la participació va ser més complexa. Ahotsak va tractar de pal·liar aquests obstacles posant atenció a qüestions com els dies i franges horàries de les reunions generals, així com la ubicació de les reunions tenint en compte la dispersió geogràfica de les participants en la iniciativa.

6. Impactos positivos de Ahotsak

La iniciativa Ahotsak va aconseguir impactes positius destacats. Entre els èxits, cal destacar la visibilització de la possibilitat del diàleg i la metodologia de recerca d'acords entre diferents; la mobilització d'un ampli nombre de dones en favor del diàleg; l'enfortiment d'un clima social de suport al procés de pau; la humanització de les relacions entre persones amb ideologies polítiques diferents, amb impactes positius per a la convivència; i impactes indirectes positius per a la transformació del conflicte a llarg termini.

▪ Visibilització del diàleg i acord entre diferents

Entre els èxits principals, a través de la consecució d'acords, de les seves activitats i la seva projecció mediàtica, Ahotsak va aconseguir visibilitzar que el diàleg entre diferents era possible. Va aconseguir visibilitzar també que a través de la metodologia de construcció de consensos ("buscar el que ens uneix") era possible la consecució d'acords. Si bé aquests aspectes no eren elements totalment nous,¹⁶ sí que es multiplicava l'ús i impacte del llenguatge i metodologia de la recerca d'acords i el "reconeixement de l'altre", donat l'ampli abast que va tenir Ahotsak.

▪ Mobilització de dones

D'altra banda, Ahotsak va aconseguir mobilitzar a amplis sectors de dones de sensibilitats polítiques diferents del País Basc per al reconeixement social

15. Europa Press, "La Escuela de Cultura de la Paz de Barcelona respalda a Ahotsak y llama a fortalecer las iniciativas civiles y sociales", Europa Press, 24 de gener de 2007. <http://www.europapress.es/nacional/noticia-escuela-cultura-paz-barcelona-respalda-ahotsak-llama-fortalecer-iniciativas-civiles-sociales-20070124115921.html>

i la posada en pràctica i en valor del diàleg entre diferents. D'aquesta manera, va generar nombroses situacions d'escolta activa i diàleg entre diferents ja que Ahotsak en els seus múltiples actes i activitats reunia públic –sobretot dones– que difícilment abans compartien espai. Aquesta mobilització va tenir dimensions qualitatives i quantitatives. Quantitativament, Ahotsak va mobilitzar a un nombre elevat de dones, que van participar de les activitats d'Ahotsak, tant a nivell local com supra-local, com l'acte del 2 de desembre al Palau Euskalduna de Bilbao. En una dimensió qualitativa, Ahotsak va aconseguir la mobilització i participació de dones de tots els àmbits de la societat basca, incloent-hi de la política, els sindicats, la cultura, la universitat, l'economia, l'esport, el feminisme, entre d'altres. A més, Ahotsak va propiciar també la creació de diversos grups locals d'Ahotsak, que van iniciar les seves pròpies dinàmiques de treball i van aconseguir els seus propis èxits. "Ahotsak va possibilitar que en pobles dones de diferents sensibilitats comencessin a parlar i a treballar conjuntament. I fins i tot va facilitar que s'escoltessin testimonis des de diferents àmbits que mai abans s'havien trobat i comencessin a posar en comú els seus punts de vista, les seves preocupacions i en alguns moments el seu dolor", assenyala Elixabete Piñol (PNB).

- **Suport al procés de pau**

Així mateix, en la seva curta vida pública, Ahotsak va contribuir a reforçar el clima social de suport al procés de pau i a la resolució del conflicte. "La novetat era que igual que al voltant d'Eguiguren i Otegi es va anar generant una aurèola, al voltant de Jone i Gemma també. I a més coincideix amb el procés de pau de 2006. Era una organització que sorgia de nou, amb característiques diferents, que reunia a dones..., tot això va fer que al voltant d'elles es generés esperança, il·lusió pel futur, convenciment que aquest procés de pau podria ser el que conduís a una solució i es van generar moltes expectatives. Va ser en aquest temps la iniciativa no de partits que va tenir més impacte", destaca l'expert en el procés de pau basc Paul Ríos. Si bé Ahotsak no va ser un actor determinant per al procés de pau de 2006, sí va exercir el paper de "xarxa ciutadana" necessària en els contextos de processos de pau per a donar suport a les negociacions, valora Paul Ríos. De fet, en moments de bloqueig en el procés de pau, actors polítics com el president de el Govern basc van apel·lar a avançar mitjançant els acords bàsics assolits per Ahotsak.¹⁶ Com reconeix el president Rodríguez Zapatero, en un context de polarització

i conflicte com era el d'Euskadi, "tot el que sigui contribuir a crear un clima social i d'opinió en el qual les paraules pau, diàleg, entesa, trobada, convivència, siguin les paraules determinants, tot el que sigui acostament, diverses accions d'unitat d'actors polítics, iniciatives culturals, sens dubte ajuda".

- **Humanització de les relacions polítiques i personals amb "l'altre"**

D'altra banda, Ahotsak va tenir impactes positius en termes d'humanitzar la política i humanitzar les relacions entre persones d'ideologies polítiques diferents. L'àmbit d'acció d'Ahotsak incloïa no només els actes que organitzaven, sinó també la socialització informal que es produïa després dels actes, en places i bars. Mitjançant el reconeixement de l'altre i de la normalització d'aquest reconeixement, Ahotsak va trencar prejudicis i barreres relacionals. "Recordo particularment entre d'altres presentacions una a Eibar. Va venir a la presentació una dona que portava escorta i va explicar la situació tan terrible que vivia i, sobretot, el que patia per la seva família, el que era viure així amb aquesta amenaça [d'ETA] i que s'havia trobat al poble situacions de menyspreu, de buit i que l'havien fet sentir malament. En la mateixa xerrada altres dones van explicar l'experiència que havien tingut de detencions, tortures [de forces de seguretat], un familiar a la presó a molts quilòmetres de distància i feien molts quilòmetres per anar-lo a veure i moltes vegades es trobaven que no el podien veure. Cadascuna explicant la seva situació, però des del respecte, i notaves l'empatia. Encara que sigui una petitíssima aportació, estem establint aquí la llavor de quelcom positiu: aconseguir que dones que havien viscut cadascuna el seu món, la seva problemàtica, gràcies a Ahotsak s'obriessin i tinguessin l'oportunitat de col·locar-se al lloc de l'altra", assenyala Elixabete Piñol (PNB). "Vam ser capaces de prendre'ns un cafè a la plaça de la vila totes juntes. I això ja va ser molt", exemplifica Juli Arregi (Batasuna), participant del grup local d'Elgóibar. La humanització de les relacions entre diferents és una qüestió rellevant atès que un dels reptes de construcció de pau al País Basc era, i continua sent, la convivència i reconciliació. En aquest sentit, després de la fi d'Ahotsak el manteniment de les relacions humanes creades en aquesta etapa és un element de llegat positiu. "Hi ha un mínim de contacte encara. Si ens veiem pel carrer podem parlar, cosa que abans d'Ahotsak no. Han passat molts anys però segueixo parlant amb aquestes persones", apunta Mirin Arrate (EA).

16. Per a més informació sobre iniciatives de pau de la societat civil al País Basc, vegeu Fisas, Vicenç, *¿Ha arribat l'hora? Promeses de pau per al País Basc*, Barcelona: Icaria, 2010.

17. Guenaga Bidaurrezaga, Aitor "Ahotsak pide compromiso a las mujeres para hacer "irreversible" el proceso", *El País*, 3 de desembre de 2006 https://elpais.com/diario/2006/12/03/paisvasco/1165178401_850215.html

18. Fisas, Vicenç, *Anuario de Procesos de Paz 2012*, Barcelona: Icaria, 2012.

▪ Resolució del conflicte a llarg termini

Tot i la ruptura del procés de pau i la pròpia dissolució (o stand-by) d'Ahotsak, el seu treball va deixar impactes indirectes positius de llarg abast en termes de resolució del conflicte. "Crec que va deixar en el PSE i en l'esquerra abertzale (pro-independència) altres maneres de veure les coses i el percebre que hi havia altres possibilitats (...)", assenyala Paul Ríos. "Ahotsak no només aconseguia que s'asseguessin a una mateixa taula veus diferents, sinó també dir coses en comú. Es van fer declaracions per part d'Ahotsak que els partits encara no hem realitzat de manera conjunta (...) Crec que allà van quedar models de resolució, d'acceptació de la posició de l'altre, d'escolta, que han beneficiat i molt els passos subsegüents que hem vist en relació amb el procés de pau al País Basc", assegura l'expresident de Govern basc Juan José Ibarretxe (PNB), al poder durant l'etapa d'Ahotsak.

Segons Paul Ríos, una acumulació de factors, inclosos l'impacte i llegat d'Ahotsak, va contribuir a una agudització del debat intern en l'esquerra basca pro-independència sobre les estratègies i, amb això, al fet que aquesta es decantés finalment per vies exclusivament no violentes, determinant per a la direcció que pren ETA en anys posteriors.

Per tant, hi hauria un fil indirecte que vincula l'experiència d'Ahotsak i els seus impactes positius amb l'etapa desenvolupada a partir de 2010-2011, que dona pas a un procés de pau multilateral que genera el desarmament i dissolució d'ETA en 2017-2018.

7. Sostenibilitat, llegat i aprenentatges

A partir de 2007, Ahotsak es replega i redueix la seva activitat pública. Després del comunicat i compareixença pública de gener de 2007 –en que posen de manifest aproximacions diferents a l'atemptat, però afirmen que continuaran amb el treball d'Ahotsak–, s'incrementen les pressions polítiques i mediàtiques, així com les dificultats internes per arribar a consensos suficients. Aquests obstacles es van reproduir de nou al voltant d'un següent i últim comunicat públic d'Ahotsak, de febrer de 2007, del qual es va filtrar a la premsa un esborrany encara no consensuat ni consultat amb totes les participants. En aquest context de dificultats externes i internes, el projecte Ahotsak va quedar fortament debilitat. Algunes participants es van distanciar d'ell mateix, com Gemma Zabaleta (PSE), en considerar que Ahotsak havia arribat a la seva fi. Hi va haver llavors reflexions internes

entre d'altres participants del nucli motor sobre la conveniència o no de la continuïtat pública d'Ahotsak sense una "foto completa". Per a diverses dones parlamentàries, seguir fent actes públics amb només part de l'espectre polític podria desvirtuar el sentit d'Ahotsak. "La foto ha de ser de totes, perquè si no es podia associar amb una determinada sensibilitat i amb això ¿li seguim donant força o li restem força?", assenyala Elixabete Piñol (PNB).

A partir de llavors les prioritats de les dones que van continuar a Ahotsak es van bolcar en el treball intern i van intentar impulsar alguns projectes, com el de plantar un arbre en diferents municipis, assenyalant un espai per al diàleg. La iniciativa, ancorada en la tradició basca de reunir-se al voltant de l'arbre de Gernika per resoldre conflictes a través de la paraula –i que comptava amb el suport de la Nobel de la Pau Wangari Maathai– no va arribar a prosperar i va tenir un abast limitat. En anys posteriors, Ahotsak ha tingut una presència pública intermitent, ad hoc, però moltes de les integrants del nucli fundacional –com Zabaleta (PSE)– van donar per acabada la tasca d'Ahotsak. A més, la majoria de les dones parlamentàries del nucli motor en anys posteriors van deixar la política i les seves noves situacions personals i necessitats de conciliació (criança, cura de progenitors majors, responsabilitats professionals) ja no els permetia un ritme d'implicació intens.

En l'àmbit local, els grups d'Ahotsak locals van acabar diluint-se també, cada un al seu ritme. La seva desaparició posa de manifest la dependència dels grups locals pel que fa al projecte global d'Ahotsak o el seu nucli motor i els desafiaments de sostenibilitat que això va suposar per als grups locals. "Em va fer pena i la veritat és que en el grup sí que ens va fer pena, perquè Ahotsak era una manera de demostrar a la ciutadania que sí es pot arribar a acords, però si en el nivell nacional Ahotsak es trenca, només amb nosaltres no pot tirar endavant. Si, entre cometes, no t'envien treball de dalt, llavors el vas deixant (...) funcionàvem quan hi havia reunions nacionals o provincials. Si a aquest treball li veus un fruit segueixes, però en el moment en què ja no li veus aquest fruit, doncs ja es va refredant. I no vam dir 'ja no ens reuníem més', sinó que es va deixant, deixant, i al final sense adonar-te desapareix", explica Miren Arrate (EA), del grup local d'Ahotsak a Elgoibar, un dels grups més actius.

En l'actualitat hi ha visions contraposades respecte a si el moviment ha desaparegut o es troba en *stand-by*. Ahotsak havia generat moltes expectatives i la seva complexa dissolució o canvi de fase hauria generat certa sensació de frustració i d'orfandat entre la

població; i certa desconfiança cap a dones de l'àmbit de la política entre alguns sectors. No obstant això, malgrat les dificultats de la fase final d'Ahotsak, en l'imaginari social Ahotsak perviu com una iniciativa valenta, que va demostrar que el diàleg era possible i que va mobilitzar a dones de tots els àmbits.

Ahotsak no va tenir continuïtat directa en d'altres projectes o només de manera tangencial. Així i tot, en anys posteriors sí van sorgir altres espais amb vocació d'impulsar el paper de les dones en la transformació de conflictes, com Emagune, en el qual participen amb més o menys implicació algunes dones que van participar en Ahotsak, com Jone Goirizelaia (Batasuna) –una de les impulsores de Emagune (iniciativa sorgida en l'àmbit universitari)– o dones del moviment feminista o sindical. Expertes en l'àmbit de dones i processos de pau que van fer tasques d'acompanyament tècnic a Emagune assenyalen que sorprenentment Emagune no plantejava inicialment fils de continuïtat amb Ahotsak. Un altre espai és el Fòrum Social per a Impulsar el Procés de Pau, plataforma d'actors de la societat civil involucrat en l'etapa del procés de pau multilateral iniciat el 2010-2011. Ahotsak, malgrat la seva desaparició o fase de stand-by, és un dels actors que formalment consta com una de les entitats impulsores del Fòrum Social. Dones que van participar d'Ahotsak, com Jone Goirizelaia (Batasuna) i Nekane Altzelai (EA), participen en el Fòrum Social. El Fòrum compta també amb un Grup de Gènere i la transversalització de la perspectiva de gènere en el procés de pau és un dels seus eixos de treball, si bé ha tingut menys visibilitat pública i materialització concreta que els seus altres eixos de treball, com DDR, memòria i convivència o persones preses i fugides.

Totes les participants d'Ahotsak entrevistades per a aquest informe, així com tots els actors externs a Ahotsak entrevistats destaquen l'enorme valor que va tenir Ahotsak, malgrat les dificultats en la fase final. A Ahotsak se li reconeixen diversos impactes positius (vegeu apartat anterior). Entre ells, l'escenari actual de final d'ETA no hauria estat possible si el camí no hagués estat aplanat per plataformes com Ahotsak. De l'experiència d'Ahotsak es deriven aprenentatges útils per a dones en iniciatives d'acostament en diàleg en contextos de conflicte, assenyalats també en les entrevistes:

- Una premissa útil per avançar és prendre consciència que no es pot seguir vivint més en situació de sofriment col·lectiu. L'actitud proactiva i favorable a generar l'acostament també ajuden.
- Quan s'inicia una iniciativa de promoció de diàleg és important ser conscient que pot sortir

bé o malament, però que val la pena. Per poc recorregut que tingui, pot ser un pas endavant, ja que els petits recorreguts acosten la solució al conflicte.

- La construcció de confiança és crucial. Per això sol ser necessària una fase de treball discret, en què la construcció de confiança permet el reconeixement "de l'altre". En iniciatives de composició diversa, convé dedicar atenció i temps a la construcció de confiança entre participants d'àmbits sectorials diferents.
- La construcció de confiança i la recerca de punts d'unió facilita arribar a acords, per molt mínims que siguin. És important posar en valor els acords per molt mínims o insignificants que semblin. Els grans acords requereixen prèviament acords més limitats.
- A més de la confiança, també l'honestedat, transparència i sinceritat total entre les participants d'una iniciativa de diàleg són clau, ja que el que està en joc són qüestions superiors a l'interès dels partits, com són la fi del sofriment en una societat en conflicte. Així com una convicció profunda i compromís personal més enllà de les pressions dels partits i organitzacions armades.
- És important entendre d'on ve la narrativa i la veritat de l'altre, així com posar sobre la taula tot el que ha passat en un conflicte, ja que ajuda a allunyar-se de narratives victimistes.
- La metodologia de construcció d'acords sobre el que uneix –en lloc de sobre el que separa– és crucial per a iniciatives de promoció de diàleg en contextos de societats dividides.
- Les iniciatives de promoció de diàleg requereixen deixar de banda egos, protagonismes i rèdits polítics o d'altre tipus.
- És important articular el moviment, enfortir la base social i protegir l'espai des d'un inici i al llarg de tota la seva existència, especialment en fases de dificultats. La protecció de l'espai també implica donar espai i temps en totes les fases per a la reflexió sobre el propi procés i funcionament. Un moviment que compta amb una base social forta és una major garantia de sostenibilitat a llarg termini.
- L'absència de violència genera millors condicions per avançar, mentre que arribar a acords mentre persisteix la violència resulta més difícil. Al seu torn, és en els moments difícils quan les iniciatives per la pau són més necessàries, per la qual cosa la seva fortalesa en fases de crisi és clau. Per a això,

pot ser útil detectar a temps elements de risc (ex. senyals de deteriorament incipient en el context de conflicte), a manera d'alerta preventiva, i tenir mecanismes per a abordar-los.

- En cas de desacords, pot ser útil demanar suports externs a actors amb capacitat de facilitació i acompanyament i que generin confiança o tinguin legitimitat davant les participants.
- En cas d'existència de desacords, les filtracions a mitjans de comunicació poden ser perjudicials.
- És important prestar atenció a les expectatives socials generades, per evitar frustracions entre la societat.
- És infreqüent que una nova iniciativa sigui totalment nova o pionera. Cercar connexions amb experiències i èxits anteriors i espais de reflexió i col·laboració amb iniciatives anteriors o simultànies pot reforçar l'impacte transformador i amplifica les possibilitats de comptar amb suports i solucions en fases difícils.

ANNEX 1.

Declaració fundacional d'Ahotsak - Sant Sebastià / Donstia, 8 d'abril de 2006¹⁹

El col·lectiu de dones Ahotsak, veus de dones per la pau, fa pública la seva declaració per contribuir al procés de pau basc.

Les qui subscriuim aquesta declaració som dones de diferents ideologies, tradicions i sentiments que, a títol personal, i partint des del que ens uneix i des del que ens separa, volem explorar passos endavant en la recerca de la pau i de la reconciliació.

Amb aquesta declaració no pretenem substituir a res ni a ningú, des del lloc que ocupa cadascuna, la nostra única intenció és donar un impuls a la situació actual i intentar ajudar en la recerca de solucions asseverant que el diàleg sense prejudicis i sense condicions és un bon punt de partida com ho és el respecte als drets de totes les persones.

Treballar per un present i un futur d'esperança ens obliga a posar en valor una militància comuna al marge de la nostra pròpia: la militància per la pau davant tants sabotejadors que la pau té sempre en tots els conflictes en què és necessari de projectar-li llum..

Creiem que les dones hem de ser, per tant, agents actives per la pau i participar en un nou procés d'esperança que s'ha d'obrir al nostre país.

Ara per ara, i donat el model social en què vivim, el protagonisme dels homes i les dones no és el mateix en la vida política del nostre país. Tanmateix, i en tant que patim les conseqüències d'un conflicte polític que en res ens és aliè, venim a reivindicar la participació i el protagonisme que les dones també hem de tenir a l'hora de buscar solucions. Hem de ser subjectes actius de la solució, a l'igual que hem estat subjectes del que fins ara ha succeït.

Per això volem que es pugui obrir una etapa nova sota tres premisses bàsiques:

1.- La consecució de la pau és una exigència col·lectiva i una prioritat política. És també una tasca de totes i tots i no consisteix únicament en absència de qualsevol violència. El concepte de pau des del nostre punt de vista no està buit de contingut, sinó tot el contrari. Per a nosaltres té a veure amb la democràcia, la justícia social, amb un procés de canvi que permeti a la ciutadania donar per conclusos conflictes històrics, tancar una pàgina en termes de drets i llibertats.

2.- Tots els projectes polítics es poden i s'han de defensar. Cal no imposar-ne cap. Cal buscar un escenari democràtic que permeti i garanteixi el desenvolupament i la materialització de tots els projectes en condicions d'igualtat, per vies polítiques i democràtiques.

3.- Si la societat basca, la ciutadania del País Basc o Euskal Herria vol transformar, canviar o mantenir el seu actual marc juridicopolític, tots i totes hauríem de comprometre'ns a respectar i establir les garanties democràtiques necessàries i els procediments polítics acordats perquè allò que la societat basca decideixi sigui respectat i materialitzat i, si cal, tingui el seu reflex en els ordenaments jurídics.

En aquest sentit, entenem que també s'hauran d'abordar els condicionants que determinen la diferent participació social de les dones i homes, a fi que es garanteixi la igualtat de drets i d'oportunitats inexistents en l'actualitat. Això comporta el reconeixement dels nostres drets, els de les dones, i només serà possible des del compromís ferm de tots els agents partícips en el procés.

Les qui subscriuim aquesta declaració creiem que és possible la solució, i pensem que per a això totes i tots ens hem de reconèixer com a tals, que hem d'intentar veure la part de veritat que tenen les altres persones. Per a nosaltres, dialogar és el pas previ per acordar i això és enfortir la democràcia, no debilitar-la.

Nosaltres no busquem l'èxit electoral ni la defensa de la nostra opció política, sindical, social i cultural, no busquem l'aplaudiment de ningú ni ens intimida la crítica ferotge; ens anima pensar que val la pena treballar perquè les coses no segueixin igual, per fer creïble el camí a què sempre fins ara s'ha titllat d'impossible per part d'aquells que no volen que tingui solució.

Les dones que subscriuim aquesta declaració, com ho han fet altres dones en d'altres processos de pau, treballarem per blindar-lo, perquè no s'encalli, perquè no es frustri. Així mateix, perquè les dones siguem part activa del mateix, per a reivindicar el nostre paper i el nostre protagonisme, tant durant el procés com en la solució. En definitiva, treballarem per establir les garanties democràtiques que permetin la participació de tota la ciutadania enfortint el procés i la seva solució.

Per això fem aquesta aportació, estem disposades al contrast, al diàleg, a l'acostament, a la negociació, a posar tot el que estigui de la nostra part en la tasca de construir la pau sobre les premisses que plantequem.

A Donostia a 8 d'Abril del 2006.

19. La Declaració fundacional d'Ahotsak es va publicar en basc, castellà i francès. Traducció al català de l'Escola de Cultura de Pau per a aquest informe.

Escola de Cultura de Pau (UAB)

L'Escola de Cultura de Pau (ECP) és una institució acadèmica d'investigació per a la pau ubicada a la Universitat Autònoma de Barcelona. Va ser creada el 1999 amb l'objectiu de promoure la cultura de pau a través d'activitats d'investigació, diplomàcia paral·lela, formació i sensibilització.

Els principals àmbits d'acció de l'Escola de Cultura de Pau són:

- **Recerca.** Les àrees d'investigació de l'ECP inclouen els conflictes armats i les crisis sociopolítiques, els processos de pau, els drets humans i la justícia transicional, la dimensió de gènere i l'educació per a la pau.
- **Diplomàcia paral·lela.** L'ECP promou el diàleg i la transformació de conflictes a través d'iniciatives de diplomàcia paral·lela, amb diferents actors i en diversos àmbits d'acció.
- **Serveis de consultoria.** L'ECP porta a terme serveis de consultoria per a institucions locals i internacionals.
- **Educació i formació.** El personal investigador de l'ECP imparteix classes en cursos de grau i postgrau en universitats catalanes, incloent la Diplomatura en Cultura de Pau, el títol de postgrau que la pròpia ECP ofereix a la Universitat Autònoma de Barcelona. Així mateix, s'ofereixen classes i tallers en temes específics, entre ells l'educació en i per al conflicte i la sensibilitat al conflicte.
- **Sensibilització.** Les iniciatives de l'ECP en matèria de sensibilització inclouen activitats dirigides a la societat catalana i espanyola, entre elles col·laboracions amb mitjans de comunicació.

Democratic Progress Institute

Entre els objectius del Democratic Progress Institute (DPI) s'inclouen:

- Contribuir a ampliar les bases i proporcionar nous espais per a la discussió sobre la construcció del diàleg públic estructurat sobre pau i construcció de democràcia.
- Proporcionar oportunitats en què diferents actors poden utilitzar estudis comparatius, anàlisi i comparar diversos mecanismes utilitzats per aconseguir resultats positius en casos similars.
- Crear una atmosfera en què diferents actors poden compartir coneixement, idees, preocupacions, suggeriments i reptes que afronten per al desenvolupament d'una solució democràtica a Turquia i a la regió.
- Donar suport i enfortir la col·laboració entre actors acadèmics, de la societat civil i responsables polítics.
- Identificar prioritats comunes i desenvolupar aproximacions innovadores per participar i influir en la construcció de la democràcia.
- Promoure i protegir els drets humans independentment de la raça, sexe, llenguatge, religió, inclinació política o d'altres opinions.

êçp escola de
cultura de pau

Escola de Cultura de Pau

Parc de Recerca, Edifici MRA,
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)

+34 93 586 88 42

pr.conflict.escolapau@uab.cat

escolapau.uab.cat

@escolapau

EscolaPau

Democratic Progress Institute

11 Guilford Street. London WC1N 1DH

Regne Unit

+44 (0)2074053835

info@democraticprogress.org

www.democraticprogress.org

@DPI_UK

DemocraticProgressInstitute